

L'ESQUEJELLA

DE LA TORRATXA

BARCELONA, 3 DE MAIG DE 1912

NÚM. 1740 ————— ANY XXXIV

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20

MAIG

— ¿Veus, maca? Estem iguals. Tu fas la «primera»; jo celebros el «primer».

La qüestió Mossèn Alcover

L'ESQUELLA, en un de sos darrers números, inicia una qüestió que fa temps volia jo tractar y que sempre diferia pera que no's pogués creure que un petit odi de campanar movia la meva ploma: parlo de lo que'n diem *la qüestió Mossèn Alcover*. Es ben hora de conversarne seriosament.

Catalunya ha tingut, respecte a Mallorca, una benevolencia extremada. Fins ha arribat a parlarse d'*escola mallorquina*, com d'una varietat literaria caracterisada per la pulcritud de la forma, el bon gust en l'elecció d'imatges, la noble cadencia prosòdica. Y, ab tot, quan ha volgut portarse a l'«Institut d'Estudis Catalans» una representació d'aqueixa famosa escola mallorquina, pera que contribuís a la depuració curosa del nostre lexic, aportanthi l'element dialectal mallorquí en lo que tingués d'escullit, no ha pogut trobarse encarnació més pura d'aqueixa *mallorquinitat* que'l nostre Mossèn Alcover.

La depuració y reconstitució d'una llengua, amics meus, té dos aspectes: el científic y l'estetic. Cal esser, en lo possible, un sabi, pera reconstruir la llei d'un idioma y traduir-la al public; però encara ab més urgencia cal esser un distingit, un aristòcrata del lexic; cal esser, en fi, en el bell y veritable sentit de la paraula, un entusiasta del Bon Mot.

Doncs bé: no crec que hi hagi, en la literatura actual de Catalunya, una forma més plebeia, més baixa, més grossera, del lexic, que la de Mossèn Alcover; no crec que hi hagi una consemblant podridura del gust, una tan detestable escola d'enfàtica buidor. Y no puc compendre com aqueixa generació jove catalana, tan gelosa de les exquisideses lèxiques, ha pogut atribuir fins avui a la personalitat de Mossèn Alcover un valor efectiu y agent en el catalanisme intel·lectual.

Aquella famosa ineptia, ja quasi històrica, del *dialecto catalán*, correspon, sia com sia, a una veritat, a una realitat; hi ha, verament, un *dialecto catalán*. Dic malament, perquè la paraula dialecte es encara massa considerable pera designar lo que vull dir: hi ha un *argot* català, síntesis amorfa de totes les corrupcions a que es arribat l'idioma en les pagesies més tancades a l'instint de la bellesa y en les unions ciutadanes més embrutides per l'estanyament y l'incultura. Es la llengua que parlen, com una curiositat còmica, els personatges ridicols dels sainets o dels retalls costumistes; es aquella barroera y barbra elocució ont se senyala l'agonia dels vells idiomes o el primer barboteig de llurs resurreccions; es el galleg dels *aguadores* en les pessas castellanés; es el valencià dels entremesos de broma; es el pagès de les parodies y gatades pitarresques. Es una mort y una naixença; no es mai la pubertat ciutadana d'una parla, no es mai l'habilitació plena d'un idioma com a veícol de cultura, com a terme en el dialect universal de les llengües, com a verb de poble digne de llibertat y condició de majoria.

Mossèn Alcover es, doncs, el pagès mallorquí d'aqueix sainet, qui acudeix, avui, a promoure el riure sà de les nostres ciutadanes catalanes, com una curiosa flor de card, sorgida en plena garriga. ¡Y Barcelona, ab una inconciencia un poc difícil d'explicar, li encarrega una tasca depurativa y rectora, y aixís Mossèn Alcover, qui deuria *esser estudiat* com un cas de l'idioma en el capitol de les morbositats lèxiques, *estudia* l'idioma y li dicta lleis per encarrec d'una Academia de sabis!

¡Recordèu aquelles diades en que Mossèn Alcover acom-

panyà per Barcelona un glosador mallorquí, vell pagès embrutit pels sermons de parroquia, qui recitava com un *medium ineptes troves*, a la faisó que un papagall recordaria les estridencies d'un predicador cridaner? Jo'm demanava, aquells dies, quin dels dos acompanyava a l'altre: si era Mossèn Alcover qui exhibia com un Barnum el vell glosaire, o si era el vell glosaire qui mostrava Mossèn Alcover com una curiositat anacrònica, notabilitat de fira, exemplar mixte de Rector de Valfogona y masover, pastor sense ègloga possible, empeltat de possible *cabecilla* carlí. Y quan vaig veure, després, Mossèn Alcover convertit en *viatjant de causa*, jueu errant d'un catalanisme migradet, clerical, de toc de queda y novena d'ànimes; quan el vaig veure cercant mots, com qui cerca bolets, entre costellada y viatge en mula, Pere l'Ermità del Diccionari que afortunadament no veurem mai, aleshores vaig tremolar per l'anomenada d'aqueixa propia escola mallorquina que d'altres havien fantasiada com a refugi atenaic de puresa y de bell parlar...

Hi ha, bons companys, un blasfemar no religiós, però molt més corruptor que tots els sacrilegis, y es la rudesia del baix parlar, la confusió del verb de multituds burdes y rústiques en verb de poble o de nació. Y aquí ve una gran culpa de l'Iglesia, perquè l'Iglesia, exaltadora de totes les ignorancies populars, guardadores del dogma, ha fomentat aqueixes pobreses d'esperit y de paraula, ja que sabia que aixís se conservava y consagrava la baixesa del poble, impeditli l'accés a tota llum. Y d'aquí el catalanisme gramatical y politic de Mossèn Alcover, catalanisme que no li ha impedit exaltar la llei de jurisdiccions y les repressions centralistes tot seguit que ha vist congriarse a Catalunya una voluntat de lliberació ciutadana que no fos el migrat furisme eclesíastic y carlinet en que somniava.

Els qui coneguin l'història de les lluites entre lliberals y servils, en la Mallorca del temps de Ferran VII, sabran que hi hagué un cert frare, el P. Ferrer, qui personificà com ningú l'odi neci an els constitucionals, a tota noble protesta contra l'absolutisme. Aquet frare deposava la seva bilis en una fulla anomenada *Diari de Buja* (Buja, *Buger*, es un llogaret de Mallorca); la tal fulla es, potser, el millor *specimen* d'aquesta grolleria dels dialectes agonics ont pululen totes les vegetacions, totes les bacteries, tots els microbis dels idiomes en descomposició y de les causes retudes. En 1823, si no recordo malament, quan la Constitució fou per segona vegada abolida, el P. Ferrer, passejantse per Palma dins una carreta, recullia exemplars de la Constitució y els anava tirant dins un immens *pot de cambra*...

Mossèn Alcover ha hereditat l'ànima d'aquet bon fraret; ha hereditat l'ànima d'aquell inefable jesuïta P. Garau, qui va escriure ab càndida delectació una apologia de la cremadissa dels xuetes. Y tot esperant l'hora seva, que no sé si vindrà, Mossèn Alcover publica ara una certa fulla, *L'Aurora*, escrita en una mena de *gitano* mallorquí, ont els gramàtics curiosos de les monstruositats llingüístiques estudiaran la lepra del nostre catalanesc y els historiadors eclesíastics els darrers enviliments de la controversia dogmàtica y l'ausencia de tot esperit religiós en els ministres catòlics.

Però mentres tant, pera edificació del món culte, la nostra Academia de la Llengua Catalana encarregarà la dictadura y l'estudi del català a un home que deuria esser precisament estudiat...

GABRIEL ALOMAR

R. I. P.

S'ha mort el ¡Cu-Cut!

¡Qui havia de dir als redactors del desgraciat setmanari que nostres plomes els cantarien les absoltes, ells que tantes vegades havien somniat en cantarnos les nostres!

¡Y, pobre ¡Cu-Cut!, com deu haver patit! ¡Quina agonia més llarga! Ja feia mesos y mesos que se'l veia morir; anava esllanguintse, corsecantse; el mangre de les seves planes anava agafant cada setmana un tò més palid, els xistos dels seus redactors respiraven cada dia més tristesa, semblaven fets per gent que patissin gana; fins que un dia, cansats de tant badall, varen intentar gallejar com en altre temps de feliça recordansa pera ells, y, com no tenien forces, han mort escanyats. La caricatura pretext de la seva mort no podia esser publicada per un periodoc que havia rebut, dels llagardaixos y de les rates que pintava, trenta mil pessetes d'indemnisació per uns vidres trencats y, està clar, ni a l'hora de la mort s'ha vist confortat pels seus; al contrari, sentir aquets dies sos amics era escoltar un chor de corbs que l'acompanyaven al canyet. L'ESQUELLA, que deu al ¡Cu-Cut!, entre altres coses, l'haver assolit, en dies que'ls redactors deien que ja quasi s'havien apoderat de nostra «botigueta», un tiratge com en cap altre temps havíem fet, no té, en l'hora trista de la seva mort, cap satisfacció; ben al revés, en nostres converses y en nostre pensament els desitgem en l'altra vida, menos bilis y més benestar que en aquesta.

¡Cu-Cut! no ha tingut una mort heroica, ni molt menos. Al morir no ha mostrat sisquera el gest inspirador de compassió que mostren els resignats conills, encara que de conill y pera'l seu «arròs» l'hagi fet servir la desaprensiva *Veu de Catalunya*. Els conills moren dessangrats, dessangrats ab abundosa hemorragia, y tenen fins a sa darrera hora extremituts de protesta y valentia. Ell, no; ell s'havia anat des-sangrant, fa anys, de mica en mica, com una histèrica, escampant el mangre sanguinós per les seves planes tontes y ridícoles.

Entre tant els seus òssos miserables reposen al canyet, permetisse'ns escriure damunt de la seva tomba aquest humil epitafi:

«Aquí descansa el ¡Cu-Cut!,
un setmanari insensat
que, quan se va veure mort,
va exclamá:—¡Ai, que m'han matat!».

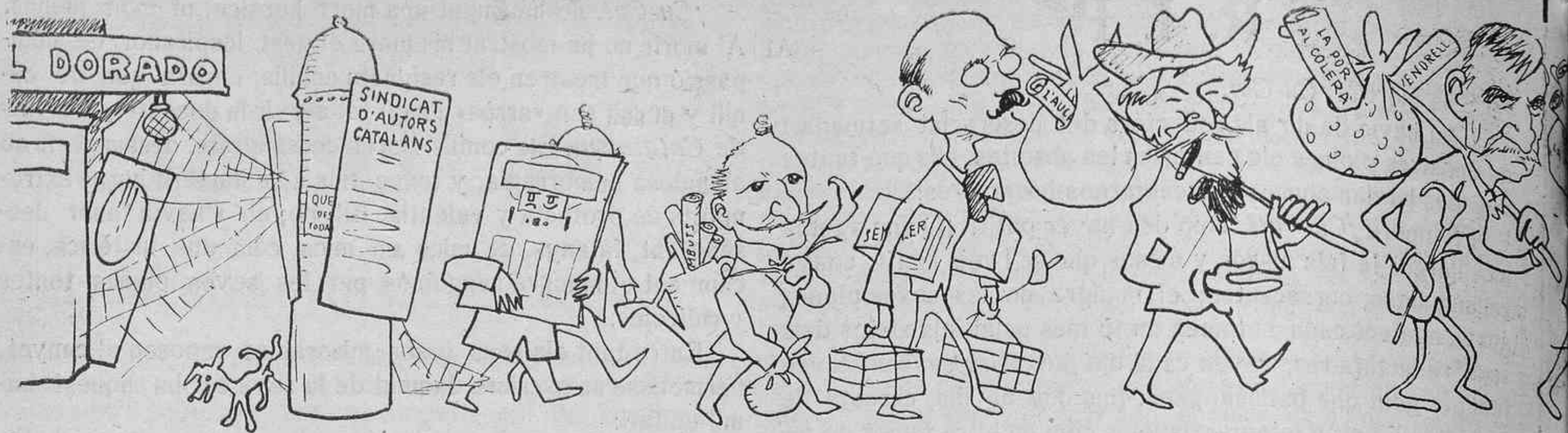
LA DIADA DEL MEU SANT

Lector, avui no es facil que't diverteixis llegintme. La tasca d'escriptor humorista no es sempre possible, mes jo dec complir d'una manera o altra el compromís de col·laborador assidu. Envio, doncs, una fulla del meu llibre d'hores, llibre que escric no més en ocasions escepcionals. Si algú ho

INICIATS

—¿Ja saben què es això?
—¡Prou!... La vista de la primera secció de la Via A.

ESTRENA DE LA SETMANA

troba massa personal, que's recordi que no hi ha home, per insignificant que sigui, que no's cregui, en un moment determinat, esser el centre de l'Univers.

Dia 28 d'Abril. Sant Prudenci, bisbe.—Ningú s'ha recordat de mi, llevat dels de la família. El carter m'ha dut una bella carta d'una filla absent, els diaris y res més. Això prova que ningú'm deu cap favor, ni n'esperen cap, ni soc temut, ni poderós, ni tinc possibilitat d'esserne. Si cregués en les amistats que envien targetes en la diada del sant, diria que no tinc ni un sol amic, però jo sé que ficar una cartulina dintre un *sobre* es un acte de vana cortesia com qualsevol altre.

Com cada jorn, a l'hora de sempre, me'n pujo a l'estudi. Me plau la solitud d'aquell lloc, ont hi he enterrat tantes il·lusions.

Segurament, si obrís el diari que porto a la butxaca, en tindria una més pera enterrarhi. Abans obro la finestra. Plou. Boirades de color de plom s'arrosseguen damunt la ciutat negra. El riu ve gros y les aurenets planen y giravolten arran de l'aigua tèrbola.

Deixo la finestra per no caure en melangia y prenc el diari. En l'última plana llegeixo el veredict de Jocs Florals de Barcelona.

Allí's declara que la novela d'en Narcís Oller, *Pilar Prim*—el titol sembla, per sí sol, una trista ironia,—es la millor novela publicada a Catalunya de sis anys ensà. Les balances de la justícia aquesta vegada han pesat cabells blancs.

Reflexiono. Sento una immensa pietat pels jutges, pel triomfador y per la novela catalana y per mi mateix.

Comenso a creure que'ls amics practics que'm deien que l'escriure era perdre'l temps tenien tota la raó.

Torno a casa. Al trobarme ab la família, a qui he oblidat sovint pera satisfer impulsos suicides de creador que en mi existien, sento remordiments. Els meus fills, vegentme un poc preocupat, extremen les caricies. Ells ignoren la desgracia que han tingut al neixer a Catalunya. (*)

(*) Amic Bertrana: sembla que'l judici del Consistori dels Jocs Florals us ha posat... reflexiu...

Ens extranya molt, amic Bertrana.

Ens extranya que quatre senyors, que'n diuen Mantenedors perquè no els hi poden dir res més, que no tenen altra *reflexió* que la que'ls pugui allargar un enteniment curt de mides, us hagi posat reflexiu.

¿Vos podeu creure ni un moment que, perquè ells hagin decidit que la novela que han penyorat es la millor de Catalunya, publicada de sis anys ensà, sia realment la millor? ¡Creiem que ni ells mateixos ho creuen!

Però, ¿y els amics, que's veuen cada dia? ¿Y les capelles? ¿Y les penyes? ¿No veieu que'ls amics se troben a la redacció o al cafè, y es tan difícil d'excusarse? ¿No veieu que cada any n'hi ha d'aquets premis Fanstenraht y que avui pera mi y demà pera tu? ¿Que no veieu que es tan lluny Girona y que'ls gironins que reben premis no tenen premis pera tornar? ¿Que encara no us en heu fet carrec de que'ls Jocs Florals són un joc de nois?

¡Deixeu fer al temps, amic Bertrana, que'l temps sab un xic més de lletra que aquets senyors del Consistori, y sobre tot sab fer més justícia, y no creieu que sia desgracia l'haver nascut a Catalunya!

¡La malastruga es que a Catalunya hi hagi tants fills que no haurien de esserne!—N. de la R.

Lector, si ets amic meu no t'entristeixi aquesta plana sentimental. Ja hi tornarem a riure. Abans he dit que hi ha moments en la vida que qualsevol home's creu esser el centre de l'Univers. Ademés, s'ha de donar menjar, de tant en tant, a la malignitat de nostres adversaris. No sempre s'han d'obrir les mateixes boques.

P. BERTRANA

Del natural

Interior d'un tramvia.

Afectant ignorar que allò està prohibit o realment ignorantho, un passatger, ab la major naturalitat, encen un magnific *veguero*.

El cobrador que, desde la plataforma, se'n adona, entra a advertirlo.

—Dispensi, però està faltant al reglament. ¿Veu lo que diu aquí?—

Y li senyala una placa clavada en la part alta del cotxe: «*Prohibido fumar y escupir.*»

—Oh!—replica el passatger:—Això no và per mi. Aquí diu: *fumar y escupir*. Y jo, es cert que fumo, però no escupo. Per lo tant...—

El cobrador, que no s'esperava aquesta resposta, baixa el cap, convensut, y calla. Però's queda cautelosament al aguait.

Passats alguns moments, el passatger escup.

—Vaja!—exclama el cobrador, molt amatent:—¿Tampoc ha faltat ara?

—No, senyor. Perquè, aquí diu: «*Prohibido fumar y escupir*». Y ara jo escupo, però no fumo.—

Calla altra volta el cobrador. Y torna, ab més empenyo que mai, a vigilar al passatger.

Per fi aquet, com si estés ja resolt a tirar la capa al toro, se posa quasi simultàniament a fumar y a escupir.

D'una gambada, el cobrador, ab posat victoriós, se li planta al davant.

—¿Y ara?... Me sembla que fuma y escup...

«ELS DESPATRIATS».

—Sí—respon el passatger, somrient:—Té raó. Ara fumo y escupo... y además, baixo.—

Y ab admirable agilitat ¡zas! salta del tramvia y's pert entre la multitud que, atrafegada ab les seves cabories, và y ve per l'ampla acera.

MATIAS BONAFÉ

¡Llum, senyor Portela!

Un deplorable accident ocorregut en el *Teatro del Triunfo*, en ocasió de donarshi una sessió de cinematograf, incident del que donaren compte els diaris, ha mogut al senyor Governador a pendre algunes determinacions respecte al funcionament y autorisació d'aquesta mena de locals. Fa tres o quatre nits entràrem nosaltres en un *cine* de la Rambla, y tinguerem ocasió d'experimentar personalment l'efecte de les ordres dictades pel senyor Portela.

Suposem que serà el desitg de l'autoritat civil el d'evitar probables y futures desgracies en l'interior dels cinematografs; que li hauran inspirat les mesures preses el seu bon zel y les ganes de que no's reproduixin espectacles tan perillosos com els que fa uns anys se donaren en el desaparegut teatre *Olimpia* y's repetí aquet dia en el del *Triunfo*.

En aquet sentit y en el benentès de que tals siguin els propòsits del senyor Portela, ens permetem nosaltres aconsellar al senyor Governador que aixampli les disposicions dictades respecte dels cinematografs, fins al punt d'obligar a les empreses a donar les funcions ab el local enlluminat, com la seguretat y la decencia aconsellen, y com en algunes poblacions de l'extranger ve, de molt temps ensà, practicantse.

L'alarma, l'esverament y la torbació dels concorrents al cinematograf neixen d'estar la sala a les fosques, abans, potser, que de les condicions bones o dolentes dels locals. El dia que aquí's produeixi una gran desgracia, quan haguem tingut els barcelonins el nostre *Bazar de la Caridad*, es facil que, per qui correspon, se donguin les ordres que nosaltres recomanem avui, en hores en que alguns avisos previsors y saludables ens han fet veure lo que pot ocorrer el dia que's dongui, en qualsevol de les nostres nombroses sales de cinematografs, l'espectacle horrorós que en el *Salón del Noviciado*, de Madrid, va donarse fa pocs dies.

¡Llum, senyor Portela, llum!

Ab l'illuminació de la sala, sobre no perdrehi res l'espectacle, hi guanyaran la seguretat personal y la moral pública.

X. A. I.

GLOSARI

L'HOSPITAL DE SITGES

Alguna volta hem parlat en aquet glosari de la tristor y el fred simetric que senten els pobres malalts an aquells hospitals moderns aont s'hi esmersa molta higiene, molt ordre y molta reglamentació, però que'l benestar que'n diriem de l'ànima no el tenen present els arquitectes.

Els llits d'hospital, lo mateix que'ls ninxos, són d'una igualtat numerada, que converteix an els que hi tenen d'anar, més que en malalts, en reclutas; l'aire's calcula a metres cubics y l'home respira a tant el pam; el caliu hi entra graduat, com a un rebost de carn humana, y la claror es igual pera tothom, lo mateix pera un pobre cego que pera aquell que la necessita com aliment de l'esperit pera salvació de la seva vida.

Aquets hospitals, com més grans són, y més nets, y més endressats, més tristos són y més fred hi fa. Són els hospitals models y ja sabem de lo que'n diuen models. Models vol dir nivellació, igualtat de la malaltia, urbanisació del cor, disciplina del sofriment, jacobinisme de l'ànima, tots passant pel mateix raser. Vol dir que'l que està malalt me li posen un uniforme: l'uniforme d'unes sales rectes, lo mateix que'l quartel, ab els llits com telers mecanics que'ls fessin anar uns engranatges pera curar totes les malalties.

A Sitges, an aquet poblet ideal, fet de blau y blanc, mar y claror, an el poble venturós que'l varen fer a dintre d'una petrina y li varen posar per dosser un mantell de mes de Maria, n'hi han hagut de fer un d'hospital y, com si l'instint rialler els hagués fet adonar de lo que era la tristor y del contrast que hi hauria de posarlo a la vora d'un mar que sempre canta alegrement, l'han fet tan poc hospital, li han sabut treure tant la fredor de les parets y de les sales, que aixís com hi ha cementirs que un voldria esserhi enterrat, el foraster diu, veientlo: «si mai tinguessis la dissort d'haver d'anar en un d'aquets refugis, Déu te porti a l'hospital de Sitges. El cos anirà fent el seu fet, però l'esperit no patirà, y si't mors no seras un número».

L'ENVEJETA

—En Gual, en Millet, tots van a Madrid y triomfen... Serà qüestió d'anarhi jo ab el requetè.

Figureuvos que cada celda té flors al davant, y són flors de Sitges; figureuvos que'ls quartos són blancs, però blancs de costa catalana, ab flaire de netedat y salabor d'escuma d'ona; figureuvos que desde'ls llits se sent el gotejar de l'aigua d'un brollador damunt dels lliris; figureuvos que, més enllà, se veuen pampols y parreres y figueres, de color d'or de moneda grega, y figureuvos que al lluny se veu la ratlla del mar, com una pinzellada blava, y compendreu aquest hospital. No's poden recullir els malalts ab més miraments y ab més amor. Es treure'ls de les cases pobres, dels recons de les carreteres, de sota els ponts, de les golfes tristes, y portarlos en un raser. ¡Es Sitges que fa un bressol, l'omple de flors y gronxa els malalts! Y això han d'esser les cases santes.

*¡Beneïts sien els pobles ont no hi entra la simetria!
¡El cor no n'es de simetric! ¡Y el nou hospital de Sitges es fet ab el cor d'aquell poble!*

XARAU

El pago merescut

La carta de los redactores de «¡Cu-cut!» ha semblat a la gent sensata una solemne covardia: una vilesa més que afegir a la llista de les que'l paper *carca-regionalista* ha comès en son curt y accidentat pas per la terra.

Per bona voluntat que als que feien el «¡Cu-cut!» se tingui, per candid y per bonas que un hom se senti, no arriba a comprendre com, essent los redactores de «¡Cucut!» homes de tantes cares, ni en els moments més critics y compromesos, quan són el propi honor y la dignitat personal les que perillen, han tingut esma pera presentarse davant del public.

La gent discorre d'aquet modo:

«¿Com es possible que'ls mestres de l'insult y la difamació, els conreadors de la mentida, els exaltadors de la farsa y l'impostura, hagin tingut en tot temps una manya especial en escorrer el bulto davant la més petita ombra de perill?».

S'ha de convenir en que al public no li manca la raó.

En la redacció del desaparegut y concirós setmanari hi havia qui cobrava sou de l'Estat en concepte de professor universitari, lo qual vol dir que se servia de la mà mateixa ab que insultava, rebaixava y ridiculitava als governants, pera embutxacarse tranquilament la *nómina* que del Madrid odiós (?) li arribava. Com hi havia també, y això es lo més extrany, lo que costa més de creure, qui, havent pres per ofici el despertar les baixes passions polítiques, l'encendre y atiar els anims dels nostres conciutadans els uns contra'ls altres, mantenint despertes la desconfiansa y el rezel; qui havent fet un sistema del bescantar y empetitir els nostres homes y les nostres institucions; qui, sospirant pera fer de Barcelona un llogaret en el qual sols l'insult, la murmuració y la

tafaneria campessin, cobri, el molt malvat, de l'Atracció de forasters.

Aquets llapis traidors y aquestes plomes deslleals, rebutjades a darrera hora pels mateixos a qui servien; aquets socis, enverinadors de la consciència ciutadana, grollers fins a l'exageració, són els que's sostenen actualment a la vista del public: els mateixos que, després d'encorvar vergonyosament l'espina, se condolen de que se'ls hagi abandonat, quan, en realitat, sols del despreci y del fastic de l'home decent són mereixedors.

A. Z.

A LES PORTES DE LA NUEVA BELÉN

- Dispensi: ¿vostè ha visitat l'Exposició dels Cubistes?
 —Sí, senyor.
 —¿Y troba que està bè, tot allò?
 —Sí, senyor.
 —Doncs... ja pot entrar.

Montanyes de Canigó.—Bonica cansó catalana, ab lletra y melodia pera piano. Editada pel *Cansoner Popular* y formant el número 92 de la colecció.

SEPT SCIENCIES

PAPERAM

ALBUM-RECUERDO DEL XXX° ANIVERSARIO DE LA FUNDACIÓN DE LA CASA RICHARD GANS.—Dels importants tallers de la fundició tipogràfica de Madrid hem rebut aquest esplendí volum, record de la fundació de l'acreditat establiment y, a la vegada, document commemoratiu de l'inauguració dels seus nous tallers.

Es un llibre que honra a la casa Gans per l'excelencia de la seva presentació y que dona al mateix temps una idea dels valiosíssims elements ab que compta, elements que poden competir ab els de les més afamades institucions ont s'hi ren-deix el culte fervorós a les Arts Gràfiques.

Tant en el paper com en els gravats, tant en els tipus com en la compaginació, l'album que tenim a la vista pot posarse al costat de les millors edicions de propaganda industrial que puguin ferse a l'extranger.

Al remerciar l'obsequi, felicitem als directors y col·laboradors de la casa Richard Gans pel bon gust y l'exquisida cura que han tingut en la publicació del seu Album-Record.

EN JOAN MARAGALL Y LA «LLIGA DEL BON MOT».—Aplec d'escrits de l'eminent poeta y publicista en lloansa d'aqueixa institució y que sortiren a llum ab antelació en distints periodics y revistes de Catalunya.

Reseña de la Epidemia Colérica de la Provincia de Tarragona.—Monografia de caracter científic, escrita pel doctor Farreras Munner. Va esser publicada fragmentariament en la *Gaceta Médica Catalana*. Els treballs que conté resulten d'un gran fi beneficiós pera la nostra higiene.

Bestia assenyalada.—Quadro dramatic en un acte, original dels senyors D. y V. Corominas Prats. Fou estrenat ab exit, més literari y intel·lectual que popular, en el Teatre Apolo.

Almanaque de la Inquisición.—Ha sigut editat pel valent periodíc lliurepensador *El Molín* y conté multitud d'articles interessants y documents curiosos, essent ilustrades algunes de les seves planes.

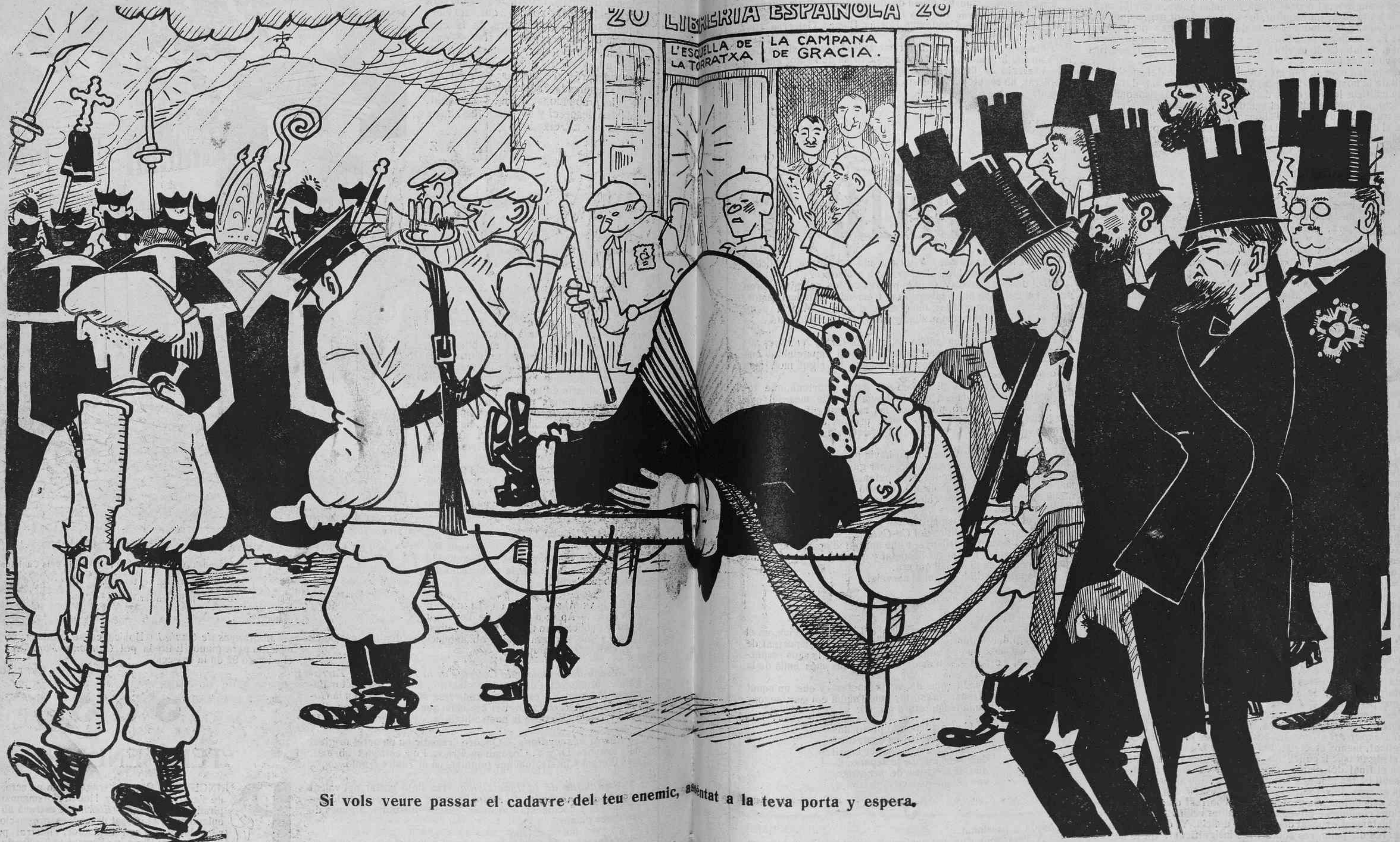
L'Hostal de la Farigola.—Comedia en tres actes, per Serafi Pitarra, molts anys hà no reimpresa.

TELÓ ENLAIRE

PRINCIPAL.—*Elektra*, tragedia en un acte, original de l'escriptor alemany Huc d'Hofsmannsthal, inspirada en la clàssica *Elektra*, s'estrenà ab general aplaudiment el passat divendres, proporcionant un senyalat exit a son traductor, l'il·lustrat publicista don Joaquim Pena, y afirmant una vegada més el colossal triomf de la senyora Xirgu.

L'ENTERRAMENT

«...aquella botigueta de la Rambla del Mitg, que un dia, a no trigar, arribarà a esser nostra...»
(De qualsevol número de ¡Cu-Cut!).

Si vols veure passar el cadavre del teu enemic, plantat a la teva porta y espera.

Elektra es un quadro bell y emocionant, plè d'horror, d'un horror punyent, indefinible, que's transmet enter a l'auditori, ab esgarrifances de por y de misteri; un quadro de tragedia grandios, tot vida, millor dit, tot mort, ont s'hi desenrotlla, ab refinament voluptuós, el procés d'una venjansa humana terriblement heroica y gloriosa. La fatalitat, invisible aucellot negre que vola constantment per damunt la testa dels personatges protagonistes, se fa assequible ab admirable claretat desde les primeres escenes, y l'interès de la vibrant acció va creixent, creixent, fins a la seva fi imminent.

En aqueixa com en cap més obra, pot jutjarse del meritissim treball de la nostra actriu única, y de tasca gloriosa y definitiva podem calificar les filigranes de gest, d'expressió fisonòmica y de dicció, ab que embelleix el seu dificilissim paper.

La traducció, directa de l'alemany, resulta perfectament adequada al caracter de l'obra. Deu esser pera això, pera que fos ben adequada, que en Pena no hi ha escatimat els arcaïsmes.

LICEO.—L'òpera *Carmen*, que s'estava esperant com el *clou* de la temporada, no ha respost a les esperances que en ella's tenien. La part de Carmen confiada a la senyoreta Supervia, sigué la més ben interpretada, encara que's nota en aquesta obra, més que en el *Sanson*, la joventut de nostra paisana y la manca de quantitat de vèu. De gestes y de moviments molt bé, pecant potser una mica per fer una Carmen més senyora de lo que realment ha d'esser.

El tenor, senyor Andreini, discret y res més que discret; els demés tan discrets com el senyor Andreini.

L'orquestra, baix la batuta d'en Mascheroni, fou lo unic immillorable.

CATALUNYA.—Dissabte, a la nit, va estrenarse en català el drama en tres actes, degut a la ploma d'en Santiago Rusiñol, *El Despatriat*. Fem la salvetat «en català» perquè ab antelació fou ja estrenada en castellà aquesta obra, obtenint un gran exit en el «Teatro Español», de Madrid, ont fou representada per l'excèlent Enric Borràs.

El problema de l'emigració, d'aquet mal tan funest que asota despiadadament a Espanya, vist al través d'un temperament critic, agut y original com el d'en Rusiñol, per força havia d'interessarnos en les taules y per força havia de resultar una nota nova y de transcendencia social. El dolorós pelegrinatge del protagonista, aquell calvari interminable del pobre *Anton*, ab totes les seves vicisituds, ab tots els seus alts y baixos y revessos de fortuna, caracter plè de tonalitats que al tremp de l'Adversitat s'ageganta davant dels nostres ulls, no es pas un cas unic, excepcional, de creació purament imaginativa, sinó un cas perfectament normal, exagerat potser, voluntariament, per l'autor —exagerats també són els casos marca Shakespeare y Molière,— però un cas en que la mateixa exageració transforma en models, en heroïques, en vides tràgiques, les capdals figures.

Després d'emocionarse ab el drama que ha vist (el retorn) y de sentir per referencia o pressentir fonament el que s'entrevéu, el drama de l'emigració (anyoransa y penalitats), estem segurs de que l'espectador, al sortir del teatre, estima una mica més que abans la seva patria. Aquesta es l'única finalitat que's degué proposar el dramaturg, y no deixa d'esser aquest el seu millor triomf, si realment ho logra. Moralment considerada, doncs, la faula que, guarnida com cal d'art y de bellesa, ens presenta en Rusiñol ab el seu *Despatriat* es una admirable ensenyansa, un bon exemple, pera'ls ilusionats que deixen l'amorosa terra y se'n van a Amèrica a cercar diners, y una vibrant fuetada pera'ls egoïstes que's queden esperant el retorn dels parents y pensant més ab els quartos que portaran que ab la salut que perden.

Si'ns atenem a la construcció, a l'abultat andamiatge indispensable en tota obra escènica, no podem menos d'observar que *El Despatriat* es una de les comedies més sinceres y, per consegüent, menos efectista de l'autor de *L'alegria que passa*, puig, si algun truc li cullen els exigents, com l'escena del fonograf en el final del segon acte, val a dir que hi es tan delicadament sentida, tan justificada y tan natural, que no pot demanarse més en el ram dels teatrals artificis. Moltes són, además, les escenes dramàtiques importants; y el contrast d'aquestes ab les situacions còmiques—olivetes especialitat rusiñolesca—s'hi troba tan justament exposat que es una delícia. Y, del dialleg, no'n parlem: res de palla, res sobrer, res insignificant; tot lo que en ell s'hi diu es pera donar força a l'acció, pera enlairar o pera

punxar, pera fer sentir o pera fer somriure. L'ironia, la gracia, la mala intenció satírica—patrimoni dels privilegiats,—amenisen, com es costum en les produccions d'en Rusiñol, els quadros sombrius d'*El Despatriat*.

En l'execució, que no passa de discreta, s'hi distingeixen, a la mida de les seves forces y facultats, les senyores Baró y Roldan y els mascles Capdevila, Borràs, Blanca, Galceran, Bergés y Tor.

El teatre estava be aquella nit, molt més be que'ls altres dies, però no tan brillant com se mereixien la firma de l'autor eminent y la discreció de l'Empresa, que va posar l'obra ab la deguda propietat, no regatejant aquesta vegada... ni el gasto d'un fonograf.

ESQUELLOTS

HAN vist la saragata que en torn d'una caricatura publicada per un setmanari local s'ha arribat a promoure?

Ni el desastre de Cavite, ni la perdua de les colonies, varen produir a Espanya una impressió tan tremenda. Articles, cartes, protestes, actituts airades, telegrams d'aquí a Madrid y de Madrid aquí; una tempestat d'indignació, un diluvi de tinta...

Y ¿perquè, total?

Distanciats, com ben public es, del *Cu-Cut*, y víctimes, alguns cops, de les seves mossegades, la nostra imparcialitat ens obliga a reconeixer que en aquest assumpte ha sigut molt més el soroll que les nous.

Que la caricatura en qüestió no era gaire oportuna, que tenia molt poc de graciosa, que hi havia en ella més fel que mel... Conformes. Però, posem nos les mans al pit, ¿volen dir que tot això, reduït a les seves justes proporcions, justifica el formidable escandol que a Madrid y aquí s'ha armat aquets dies?

Creiem sincerament que no n'hi havia pera tant y que en la campanya d'alguns diaris, enredaires per gust o per temperament, hi ha hagut, més que'l proposit de defensar a Madrid ofès, el mal encobert desitg d'embolicar la qüestió, convertint un grà de arena de grosseria en una colossal montanya de separatisme y d'odis de rassa.

Els que en aquest assumpte s'han portat també com uns «homes» són els *amics* polítics del *Cu-Cut*, que, al sentir cantar el gall de l'indignació madrilenya, s'han apartat d'aprop de l'atribulat setmanari, li han negat l'amistat y quasi han vingut a dir que no'l coneixien ni sabien qui era.

¡Aixís paga el diable a qui el serveix!

ENTRÉ'ls passatgers desaparecuts del món dels vius, en el naufragi del «Titanic», s'hi compta una partida important de senyores casades, que no volgueren separarse dels seus respectius marits, portant el seu amor conjugal fins més enllà de la tomba.

De la tomba freda—que diuen els poetes—y que, en aquest cas, era, més que freda, *glassada*; puig l'aigua del mar, segons referencies, tenia una temperatura glacial.

¡Causa admiració profunda el rasgo d'aquestes dames!
N'hi han tantes que, per capritxo, dels seus marits se separen, que, al trobarne de *perennes*, ens sembla una cosa extranya.

CRÒNICA... passional.

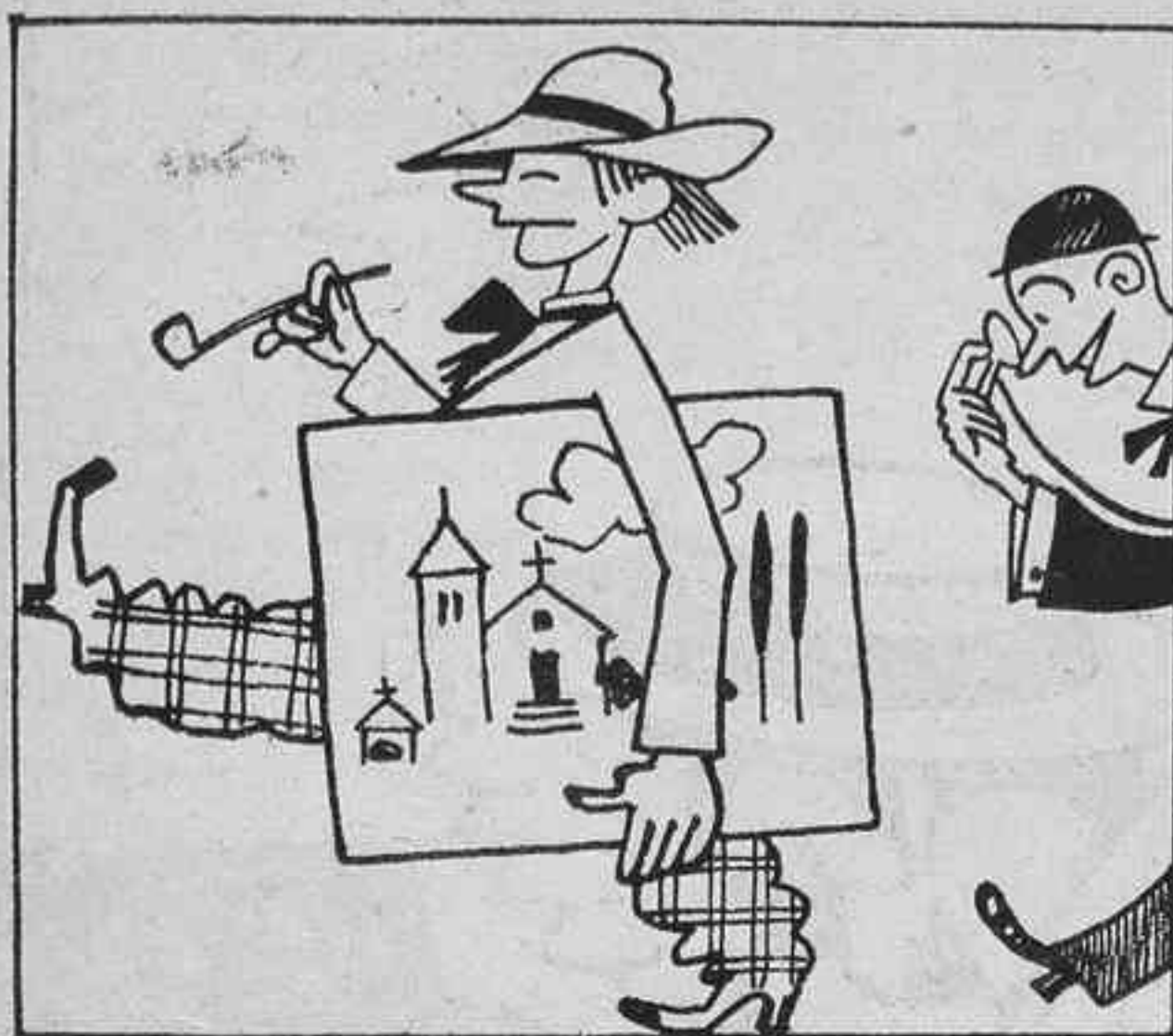
A Tarragona s'ha vist una causa per bigamia contra un subjecte que, haventse casat l'any 1882 a Sant Feliu de Gui-

TRANGOLS DEL OFICI

—...Vaja, conféssaho!
—Si, es cert: soc un borrarxo, un perdut, un malgastador, un *nyebit*... y, ademés, no dic ni una paraula de veritat.

ORÍGEN DEL CUBISME

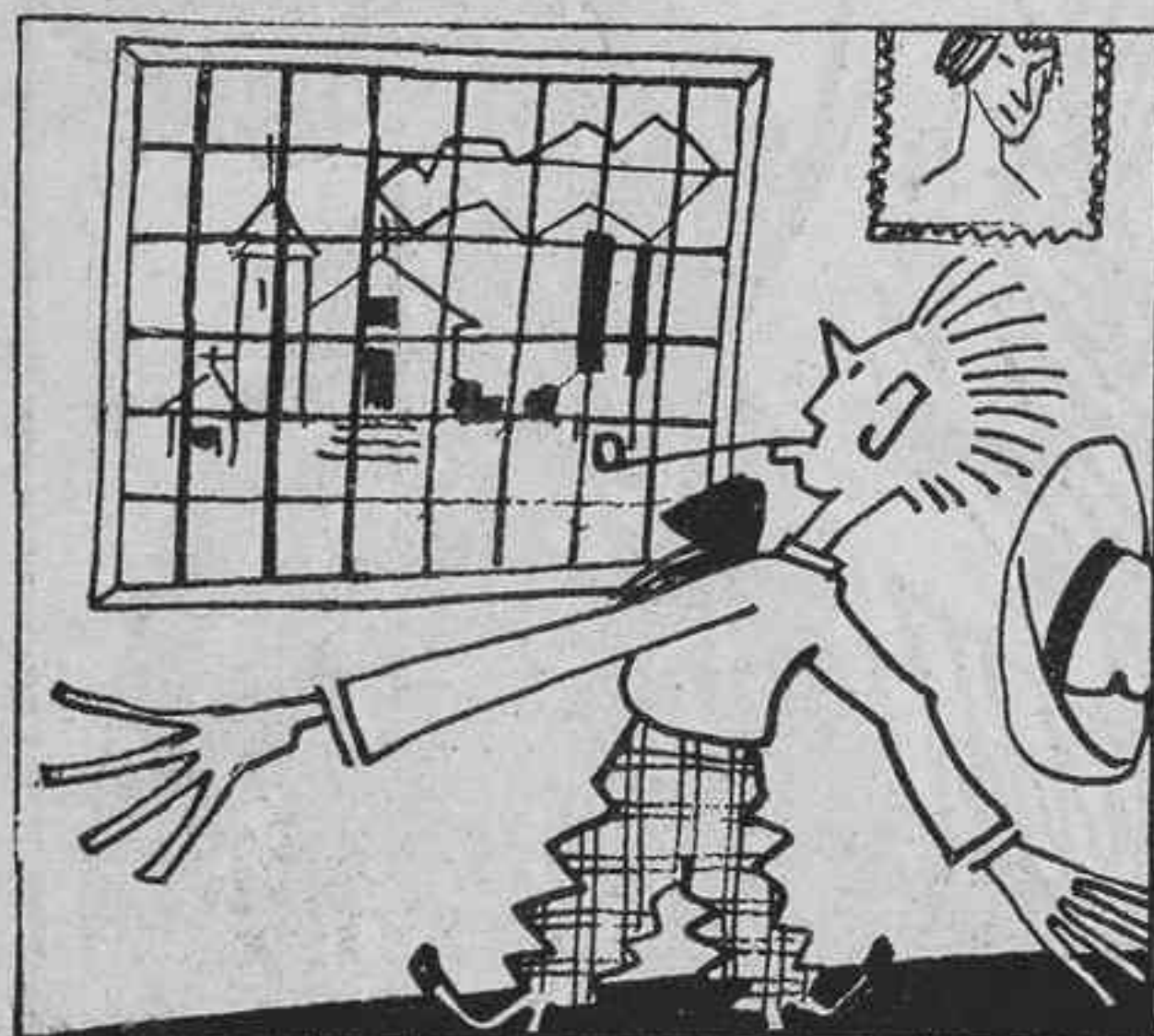
—Ah, salau!... Ja veureu com ab aquet paisatge donaré el cop.

—¡Macatxo! Té... ¡Ara se m'ha apagat la pipa!...

—Quatre gambades més, y ja soc al Saló.

—Redeu!... ¡Vaia uns quadros que m'hi han sortit!... ¿Qui me'l deu haver ratllat d'aquet modo?

—Y ¿com ne diuen d'aquesta nova escola?
—Cubisme.

—Realment, això de les obres cubistes es una gran cosa.

xols, el 1910 y vivint encara la *interfecta*, va casarse, a Valls, per segona vegada.

Lo més instructiu d'aquesta vista ha sigut el discurs de la defensa, que, com argument decisiu, ha alegat en favor del seu patrocinat l'atenuant d'obcecació.

¡Obcecació!... El mot es senzillament admirable.

Perquè ¿volen vostès obcecació més gran que la de l'home que, al cap de vintivuit anys de traginar a coll la creu del matrimoni, comet l'imprudencia inconcebible de tornar-se a casar?

Si en efecte el reincident ha faltat, cap ocasió com aquesta tan oportuna pera dir que en el pecat porta la penitencia.

EL nostre jovent intel·lectual demostra estar quelcom picat de l'amor propi ab motiu d'haverse concedit el premi Fastenraht al procurador don Narcís Oller.

Josafat, d'en Bertrana, *La Ben Plantada*, d'en Xenius, y *Pilar Prim*, de la gran patum, se disputaven el grapat de pessetes que han quedat definitivament pera aquesta última.

Els amics d'en Xenius, sobre tot, estan que bufen.

El que diu menos diu que'l jurat no ha mirat prou *Prim* y que'l fallo resulta una *primada*.

MAL comença la festa de la «Copa Catalunya» que aquest any s'ha de celebrar en el circuit Mataró-Argentona-Vilassar.

El *chauffeur* Pouet, que en representació de l'Hispano-Suiza havia d'assistir al concurs, entrenantse el diumenge per aquelles carreteres, va topar ab un arbre a l'executar un viratge y quedà instantaniament mort.

De manera que *aun no asamos...* y ja tenim un difunt a la llista.

Fins exposantnos a que'ns califiquin de pesats, no'ns cansarem de repetirho:

Devegades el correr molt es el procediment més segur pera arribar tart a la *meta*.

Testimoni: el desgraciat Pouet.

ELS frarots de la «Casa del Pueblo»—alies Convent d'Alejandro calats y de Minims descalsos,—el dia primer de Maig, en celebració de la Festa del Treball, varen repartir bonos de sopa als pobres de la parroquia.

Pera estar més en caracter, no més faltava que *frai Emiliano* o en Guerra del Río—que es un altre *frai*—sortissin a la porta del Convent ab el calderó y el culler.

Això de donar la sopa igual que'ls frares d'abans, té molt de clericalisme y resulta denigrant. Repartí automobils fora un bon tros més radical.

UN telegrama que publica el celeberrim *Diluvio*:

«M. Sasonof cree que la guerra italo-turca no traerá complicaciones á los balkanes. Añade que los Dardanelos quedarán pronto libres.»

De resultes d'aquet *parte*, s'assegura que'ls Balkanes estan d'allò més enfadats.

—¿Per quin motiu—sembla que diuen—els Dardanelos surten escrits ab lletra majúscula y nosaltres hem de contentarnos ab una *b* petita?—

Parlant ab tota franquesa, se'ns figura que'ls *Balkanes* no tenen gota de raó.

Quasi jurariem que si *El Diluvio* ha comès aquesta falta es perquè el desorientat diari viu en la creencia de que *Balkanes* vol dir simplement *balcones*.

LEGIM ab veritable complacencia:

«La Dirección de *La Rabassada* tiene en estudio un sensacional número de boxeadores y una *Fête de Printemps* á la que será invitada toda la aristocracia de Barcelona.»

¡Tota l'aristocracia!...

Ja'ns deuran dir alguna cosa.

A conseqüència de la campanya estúpida que aquí ha vingut fentse durant varies setmanes, a Orense, com en altres poblacions, encara no veuen un individu foraster, ja'l prenen per un segrestador de nens.

Baix aquet deplorable estat d'esperit, l'altre dia va succeir en la citada capital gallega lo que en els següents termes relata un periodic:

«Tocó hoy el turno á una turista norteamericana que recorría la población visitando los lugares más notables. Alguien dijo que era una secuestradora, y como un reguero de pólvora se extendió la noticia, cayendo sobre la pobre señora un diluvio de improperios. Un agente de la autoridad acudió á tiempo y la acompañó al Ayuntamiento para librarla de las iras populares.»

»La plaza de la Constitución se llenó de gente del pueblo que pedía el lynchamiento de la supuesta secuestradora...»

Ja ho veieu, *chicos de la prensa*, informadors sense escrúpols que, desde'l 27 de Febrer, dia darrera dia, heu vingut entabanant al public y escalfantlo de cascos ab totes aquestes histories de grasses humanes, òssos aparedats y nens desapareguts: ¡aquí teniu la vostra obra!

A la Habana me voy,
te lo vengo a decir...

Segons un telegrama publicat en la premsa estrangera y copiat per la d'aquí, a l'arriarse la bandera espanyola del Morro de l'Havana, hi havia en tota l'illa de Cuba 256 kilòmetres de carreteres, y avui en compta 1,702.

¿Comentaris?

Se n'hi pot fer un; però no'l fem, porque no cabria en el periodic.

Figúrinse: ¡un comentari de 1,446 kilòmetres de longitud —que són els que van de 256 a 1,702—si'n seria de llarg!

Per altra part, la nostra missió tampoc es fer comentaris, sinó cantar coples.

Cantemne una, doncs:

No's comprèn per quina causa
rebutgen els kabilenys
la protecció que vol darlos
nostre paternal Govern.

L'ajuntament de Girona ha acordat adquirir una bomba de vapor pera apagar incendis, baix el tipo de 7.400 pessetes.

¡Quina sort tenen els gironins!... Ja's veu, ja, que allí tot va barato.

¡7.400 pessetes!

Aquí, cada vegada que hem comprat una bomba d'aquesta mena, ens en ha costat 18 o 20 mil.

ALGUNS periodistes dels que van a fer informació al Jutjat han adoptat una norma magnífica pera captarse les simpaties dels escrivents.

Sapigut es que aqueixos reporters especialistes van sempre a casa de noticies sensacionals. Doncs, bé; el dia que a cá la Justicia no'ls hi poden donar les noves que ells voldrien, surten l'endemà en el diari ab solts insidiosos molestant als escrivents.

Ben mirat, per això, els *niños* tenen raó.

¿Què'ls costaria, als escrivents del Jutjat, de tenir sempre a punt, sota la taula, un potet ab sang de criatura *secuestrada*?

A què no endevinen quin es el *colmo* de la cortesia per telefon?

Un abonat, a l'aparato:

—Senyoreta... Estic fumant el cigarret... ¿No la molesta pas, el fum?

A cá'l fotograf:

—Déu lo guard... ¿Que ja té llest el retrat de la meva senyora?

—Aquí el té, mirisse'l... Sembla que parli... ¿Li agrada?

—Sí, senyor; però, precisament, m'agrada perquè no parla.

PROFANACIÓ!!

—Ah, ja has visitat l'Exposició Cubista?... Y be, ¿que't sembla?

—Si t'haig de dir la veritat, ho comparo ab lo del *Titanic*.

SECRETS

—Aquesta carta, com que'm podria comprometre, me l'amago aquí, al pit.
—¿Aquí?... No tonta, ¿no veus que tothom te la trobarà?...

TRENCA-CAPS

XARADES

I

Tres-quart-dos es aliment;
tres-hu-quat es una mida;
això una noia *total*
m'ho contava l'altre dia.

R. VALLS

II

Es ma *prima* una vocal;
negació n'es la *segona*;
en bicicletes *tres-dos*,
y el *total* nom de persona.

R. VALLS

III

—*Tres dos* quin *primer* més alt,
damunt *quart* la gran *total*!

JOAN MESTRES M.

MUDANSA

Se queixava en Baltasar
a sa germana, la Marta:
—Ets molt *tot*, qui't fa posar
total tot en una carta.

EUDALD SALA

ANAGRAMA

El diumenge la *Total*
portava un vano molt *tot*,
que fa tres o quatre dies
li regalà el seu xicot.

R. VALLS

ENDEVINALLA

L'artista que'm va fer ¿què va pensar
quan va posarme ales,

si jo no puc servir pera volar?
¿Què'n faig d'aquestes gales?...
De cames y de peus me va adornar
com si fos una bestia o una persona.
¡Oh, y no puc caminar!...
¡Aquesta sí que es bona!...
Vès, lector, vès, si'm pots endevinar.

CRISPIN

ACENTIGRAF

Couplet de la Serafina.

Serafina es una *tota*
del barri de la Marina.
Serafina, Serafina.
A Sant Josep ven pops, llusos,
congres, xanguet y sardina.
Serafina.
Ja us diré què l'amoïna:
S'assegura—que li volen pendre
aquell *puesto*—aont sol anà a vendre.
Serafina
va perdre l'humor
y va *tota* una *tunyina*
an el senyor director.

SALDONI

JEROGLIFICS

I

lo
ca qui co cu
: in

JOAN ROCABERT

II

Signe Aritmetic
Signe Aritmetic
Signe Aritmetic
ER ER
Signe Aritmetic
Signe Aritmetic
Signe Aritmetic

JOAQUIM PUIG

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

Administració y Redacció:
Llibreria Espanyola,
Rambla del Mitg, núm. 20
BARCELONA

Preus de subscripció:
Fòra de Barcelona,
cada trimestre:
Espanya, 3 ptes. - Extranjer, 5

Número solt: 10 centims — Atrassats: 20

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, OIm, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

© BIBLIOTECA MODERNA DE FILOSOFÍA Y CIENCIAS SOCIALES ©

HENRY GEORGE

¿Protección ó Librecambio?

Traducción directa del inglés por
BALDOMERO ARGENTE

Un tomo: Ptas. 6

B. CROCE

ESTÉTICA

Como ciencia de la expresión y lingüística general.
Teoría é historia de la estética.

Versión española de
JOSÉ SANCHEZ ROJAS.

Ptas. 10

COLECCIÓN DIAMANTE

Tomo 114

Jorge Manrique

POESÍAS

Un tomo en 8.º Ptas. 0'50

EDICIONS POPULARS D'EN SANTIAGO RUSIÑOL

EL PINTOR DE MIRACLES 1 pta.
LA VERGE DEL MAR 1 pta.

Obras completas de
SHAKESPEARE
traducidas por
JACINTO BENAVENTE

I

EL REY LEAR

Un tomo: Ptas. 2

CARLES DE BROSSES

L'ITALIA CLERICAL Y ARISTOCRÁTICA AL SIGLE XVIII, VISTA PER UN PERSONATGE FRANCÈS

Traducció de
JOSEP MIRÓ

Preu: 1 pta.

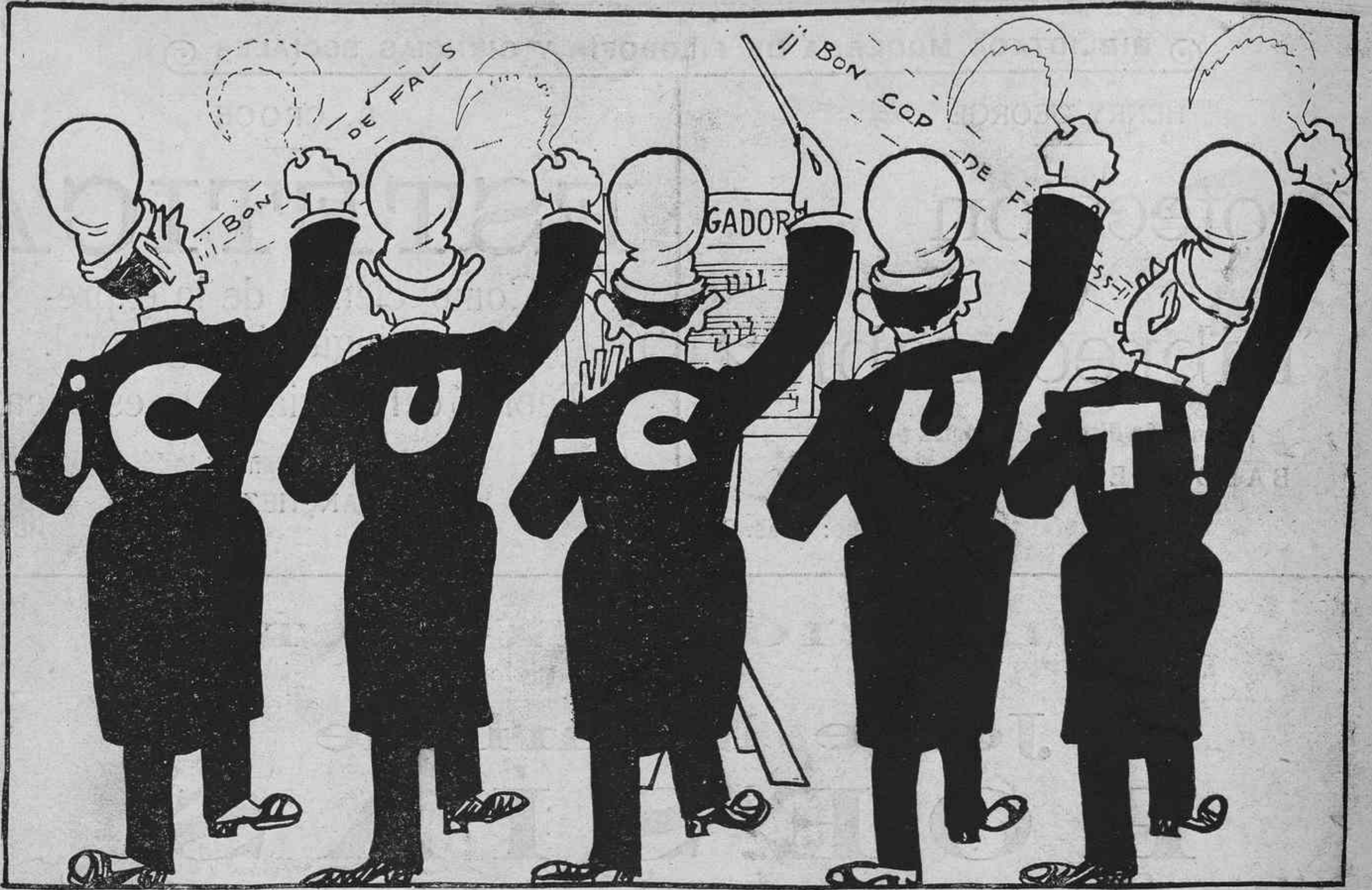
Les cent millors
poesies de la
llengua catalana

triades per
E. MOLINÉ BRASÉS

Ptes. 1

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral peru certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

CANTANT LA PALINODIA

La serenada del dijous.

La serenada del divendres.